

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра філософії і культурології

06-07-215M

Методичні вказівки

та плани семінарських занять з навчальної дисципліни
«*Основи Human resources*»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Креативна та цифрова культура»
спеціальності 034 «Культурологія»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
ННІЕМ
Протокол № 7
від 28 грудня 2023 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки та плани семінарських занять з навчальної дисципліни «Основи Human resources» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Сарнавська О. В. – Рівне : НУВГП, 2023. – 26 с.

Укладачка:

Сарнавська О. В., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Відповідальні за випуск:

Шадюк Т. А., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології,
завідувачка кафедри філософії та культурології.

Керівниця групи забезпечення спеціальності:

Коберська Т. А., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології.

© О. В. Сарнавська, 2023

© НУВГП, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Структура навчальної дисципліни.....	6
2. Загальні положення.....	8
3. Плани семінарських занять.....	9
4. Методи оцінювання знань.....	22
5. Розподіл балів, що отримують студенти.....	23
6. Рекомендована література.....	24

ВСТУП

Завданням вивчення дисципліни є: набуття теоретичних знань у галузі культури взаємодії між людьми як засобу орієнтації особистості у складних умовах суспільного життя. Студент, вивчаючи дисципліну „Основи Human resources”, повинен знати:

- основні поняття, напрями і проблеми культури взаємодії між людьми як культурологічного, філософського та психологічного напрямку в їх історії розвитку та на сучасному етапі розгортання наукового міждисциплінарного дискурсу;
- культурологічні, філософські та психологічні засади суспільного життя, специфіку регуляції культурних взаємодій;
- значення, природу, види та результати культури взаємодії між людьми і особливості механізмів функціонування в культурі і людській життєдіяльності.

Уміти:

- аналізувати сучасні проблеми соціальної, професійної та індивідуальної життєдіяльності, опираючись на навички культурологічної, філософсько-психологічної рефлексії та форми міжособистісного спілкування;
- застосовувати основні принципи культурології, філософії, етики та психології, розуміти їх та втілювати у соціальній сфері;
- володіти системою філософсько-психологічних категорій та навичками практичного способу осягнення світу;
- аналізувати особливості культури взаємодії між людьми й особливості їх функціонування у культурі;
- реферувати філософсько-психологічні тексти і розуміти їх прикладне значення для сучасного життя та самореалізації;
- перетворювати набуті знання на стратегію виховання й становлення власної особистості і професійної культури.

Метою дисципліни «Основи Human resources» є формування комплексу теоретичних знань і практичних умінь щодо розуміння природи культури взаємодії між людьми

Основними завданнями, що мають бути вирішені у процесі викладання дисципліни, є вивчення теоретичних основ управління персоналом, питань набору, розвитку, адаптації, атестації та мотивації персоналу із врахуванням вітчизняного й зарубіжного досвіду; розкриття соціально-психологічних особливостей управління, психології управлінської діяльності, психологічних особливостей й організації в управлінні, а також різноманітні прикладні проблеми; висвітлення питань оцінювання ефективності та результативності управління персоналом; набуття студентами практичних навичок та умінь щодо застосування сучасних методів, прийомів управління персоналом організації, проведення розрахунків показників ефективності роботи персоналу.

Об'єктом дисципліни є дослідження та вивчення сучасної методології та інструментарію управління персоналом, виявлення можливостей підвищення кадрового потенціалу.

Предметом дисципліни є процеси управління персоналом в сучасних організаціях. Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у ході професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів та положень управлінської науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Прак.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль 1.				
Human resources як галузь культурологічного та філософського знання. Місце дискурсу про людину та особистість в системі духовної культури суспільства				
Тема 1. Human resources як галузь культурологічного та філософського знання. Human resources в системі духовної культури суспільства. Human resources: предмет і роль в культурі Основні категорії та принципи дисципліни	4	4	6	14
Тема 2. Становлення людинознавчих учень в класичний період.	2	2	7	11
Тема 3. Особливості некласичних вчень про людину	2	2	7	10
Тема 4. Структура особистості у класичній і некласичній традиціях.	2	4	7	14
Разом за модулем 1.	10	12	27	49
Модуль 2.				
Human resources: предмет і роль у сучасній культурі				
Тема 5. Особистість і трансцендентне. Трансцендентальне «я»: філософський та	2	2	8	12

психологічний аспект. Пошук смислів та наповненості життя.				
Тема 6. Особистість в історії.	2	2	13	21
Тема 7. Особистість та соціальні спільноти	4	4	9	13
Тема 8. Перспективи людини та особистості: від людини до пост-людини, від особистості до пост=особистості.	4	4	17	14
Разом за модулем 2.	12	12	47	71
Усього годин	22	24	74	120

Теми практичних занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1	Human resources як галузь культурологічного та філософського знання. Human resources в системі духовної культури суспільства. Human resources: предмет і роль в культурі Основні категорії та принципи дисципліни	4
2	Становлення людинознавчих вчень в класичні та некласичні періоди. Особливості некласичних вчень про людину	4
3	Структура особистості у класичній і некласичній традиціях.	2
4	Особистість і трансцендентне. Трансцендентальне «Я»: філософський та	4

5.	психологічний аспект. Пошук смислів та наповненості життя. Особистість в історії. Особистість та соціальні спільноти	2
6	Перспективи людини та особистості: від людини до пост-людини, від особистості до пост-особистості.	4
	Разом	24

2. Загальні положення

Методичні поради по підготовці до семінарських занять

Семінарські заняття є важливою формою оволодіння студентами необхідних знань з дисципліни “Human resources”. Студент готується до семінарського на основі поданого плану, використовуючи як базову, так і допоміжну літературу.

Для можливості самостійної перевірки засвоєних знань по кожному занятті подаються контрольні питання, вправи, тести і проблемні завдання різних груп складності. До перевірочних завдань першої групи складності належать достатньо прості запитання і вправи, які полягають у виборі правильних лаконічних відповідей щодо визначень, понять, авторів запропонованих праць або концепцій. Друга – середня група складності вимагає формулювання відповідних визначень, змісту різноманітних підходів до естетичних явищ, вміння подати коротку характеристику тієї чи іншої етичної або естетичної концепції. Третя група складності – найвища, що містить проблемні завдання і вправи, відповіді на які повинні виявити здатність до поглибленого аналізу засвоєного навчального матеріалу, порівняння різних естетичних концепцій та теорій, положень і принципів.

Упродовж вивчення дисципліни, окрім достатнього освоєння тем, винесених на семінарські заняття, студент має

освоїти зміст проблем, запропонованих на самостійне освоєння, а також виконувати **індивідуальні завдання** в тій чи іншій формі:

- виступ з доповіддю;
- розгорнена відповідь на проблемне питання;
- організація диспуту по вибраній проблемі;
- реферування творів сучасних авторів з людинознавчої проблематики;
- есе на дискусійну людинознавчу проблематику.

3. Плани семінарських занять

Тема 1-2.

Human resources як культурологічна, філософська та психологічна галузь знань Людина. Людяність. Ресурс.

Основні поняття і категорії: людина, особистість, індивід, індивідуальність, культурологія, філософія, психологія, етика, ресурс, ресурсність.

План

1. Проблемність та актуальність Human resources як теоретичної та практичної системи знань.
2. Становлення проблематики Human resources, актуальність дисципліни.
3. Місце Human resources в сучасній науці і культурі, його актуальність та перспективність.
4. Людина. Людяність. Ресурс та ресурсність.

Контрольні питання

1. Що вивчає дисципліна Human resources? Коли і чому виникає потреба вивчати людину?
2. У чому полягає актуальність Human resources?
3. Яке місце займає людинознавчі пошуки в світогляді людини?
4. Яке місце займають людинознавчі пошуки в історії філософії?
5. Охарактеризуйте функції Human resources.
6. Розкрийте роль філософії та психології у становленні Human resources як самостійної галузі знань.

Індивідуальні завдання

1. Тлумачення поняття та феномену «людина» й «особистість» у психології та у філософії дещо різне. В широкому сенсі розуміння особистості часто зводиться до розуміння індивідуальності – це сукупність всіх психологічних властивостей людини. Поширеним є тлумачення особистості як соціалізованого суб'єкту, соціалізованого індивіда, або ж сукупність соціальних ролей людини. У вузькому сенсі особистість тлумачиться як «самість», «справжнє Я» людини. Особистість як людина, яка сама скеровує свій життєвий шлях. Особистість як відповідальний суб'єкт волевиявлення. Висловіть власну думку про ці екзистенціали людського буття
2. Підготуйте аналіз проблеми цілісності особистості, розуміння її ідентичності та світогляду.

Проблемно-пошукові завдання

1. Чи кожна людина є особистістю? Біологічне та соціальне у формуванні особистості. Генетика та виховання – сучасні наукові дослідження.
2. Чи може існувати особистість поза людиною? поза суспільством?
3. Особистість та ідентичність.
4. Зовнішність. Тілесність. Обличчя і особистість. «Втратити обличчя», «втратити особистість»
5. Особистість та питання гендеру. Культура толерантності.

Тема 3 – 4.

Становлення та розвиток людинознавчих вчень в класичний та некласичний періоди.

Основні поняття і категорії: антропология, антропоцентризм, антропологічний переворот, теорії особистості, психіка, свідоме, несвідоме, архетип.

План

1. Загальні характеристики теорій особистості.
2. Компоненти теорій особистості.

3. Критерії оцінки теорій особистості.
4. Основні положення, що стосуються природи людини.
5. Структура опису теорій особистості.

Контрольні питання

1. Дискусія: чи був стародавній грек особистістю? Релігійно-міфологічні та психологічні витоки особистості. Нерелексивність героїв Гомера: голоси богів у їх свідомості.
2. Соціально-політичні та естетичні витоки. Поліс: хор і протагоніст. Есхіл – другий актор: Я і Ти. Persona як акторська маска – особистість як личина. Бог Перзу-Ферсу та звичай робити посмертну маску. Особистістю не народжуються, особистістю вмирають.
3. Юридичний аспект особистості: в римському праві особистість пов'язується з власністю та з соціальним статусом. Представництво. Магістрат як втілення міста. Громадянин як персона, місто як вища персона, магістрат – персона персон.
4. Як розкривається тема гідності як виток ренесансного гуманізму. Індивідуалізм, гедонізм, креативність, максимальна самореалізація. Піко делла Мірандола: «Річ про гідність людини». Мірандола як попередник екзистенціалізму.
5. Розкрийте розуміння особистість як надприродне і як надсоціальне явище
6. Проаналізуйте міркування Б. Франкліна про особистість і власність. «Я» і «моя», «ти» і «твоя». Я як власник своїх думок, почуттів, бажань і т. ін. Особистість (особа) як судочинний термін. Шлях до трансцендентальної апперцепції І. Канта: в апперцепції Я виявляється немов би фундаментальним власником своєї свідомості.
7. К. Маркс: «Людина не є абстракт... за своєю суттю вона є сукупність суспільних відносин». Відчуження: соціальний та особистісний аспект.
8. Ф. Ніцше: ненависть до сучасності та до посередньої людини. Нечиста совість і страх перед сусідом. Коли ми погоджуємось із загальними нормами середовища, ми втрачаємо себе. «Ніхто

не наважується проявити свою особистість, але кожний носить маску або освіченої людини, або вченого, або поета, або політика».

9. Особистість (persona) як маска і як сміливість пізнати себе без маски. Справжнє обличчя, яке приховується під маскою. Високий і низький міф про людину: а якщо під маскою – чудовисько? Погранична ситуація К. Ясперса як можливість побачити себе справжнього. Сучасна маска у вигляді аватару.
10. «Егоїзм» як метафізичний концепт абсолютності кожної особистості та її відповідальності за себе и за світ. Дослідження Ф.Ніцше про егоїзм крізь призму ідеї переоцінки цінностей.
11. Персоналістський потенціал вчення про смерть Бога. Гіпервідповідальність над-особистості: вона здатна відповідати за весь світ. Особистість як центр буття. Надлюдина як стан реалізованої абсолютності особистості.
12. З. Фрейд: підсвідоме; структура особистості. Особистість та комплекс Едипу, особистість та лібідо. Сублимація та творчість. Неофрейдисти: К. Г. Юнг, К. Хорні, А. Адлер. Е. Фромм: колективне підсвідоме, форми втечі від свободи. Особистість і конформізм. Мати чи бути?
13. Філософія екзистенціалізму «Існування переує сутності». Фундаментальна онтологія М. Гайдеггера не визнає за поняттям «особистість» принципової значущості. Das Man: повсякденність, балачки, вміння-бути-у-світі. Занедбаність і турбота. Що означає «знайти і втратити себе».
14. Філософи-екзистенціалісти М. Бердяєв, Ж.-П. Сартр, А. Камю. Камю про основне питання філософії.
15. Філософія персоналізму про особистість як найважливішу онтологічну категорію, самопрояв буття.
16. Французький філософ Е. Муньє про становлення особистості, яке співпадає із загальним рухом людської історії до цивілізованого способу буття, до справжньої культури і

духовності. Три виміри особистості: покликання, втілення і причетність.

17. Первісний досвід особистості – це досвід іншої особистості. «Ти» і «Ми» передують «Я» і завжди супроводжують «Я». особистість за своєю суттю комунікативна. Комунікація як метафізична здатність особистості. Протиборство двох тенденцій в особистості: прагнення до індивідуального і тяга до співтовариства.

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте особливості розуміння генези та розвитку ідеї особистості в первісні часи, в античній та середньовічній філософії та релігійному світогляді.
2. Проаналізуйте філософсько-етичні витоки особистості. Протагор «Людина – міра всіх речей» та Сократ «Пізнай самого себе».
3. Когнітивна теорія особистості психологів Ж. Піаже, Дж. Келлі, які у своїх роздумах віддають перевагу розвитку інтелектуально-пізнавальної сфери психіки особистості. Особистість - система особистісних конструктів, в яких відбувається раціональна обробка особистого досвіду людини.
4. Діяльнісна теорія особистості. Особистість як свідомий суб'єкт, який займає певне положення в суспільстві і, в свою чергу, виконує корисну для соціуму суспільну роль.
5. Дослідіть гуманістичну теорію особистості. А. Маслоу.
6. Сучасні теорії особистості. До них відносять: соціодинамічних (теорія поведінки особистості, в якій домінуюче поведінка характерна саме зовнішньої ситуації), інтернаціоналістську (взаємодія внутрішніх і зовнішніх чинників) і теорію рис (теорія типів особистості, в основі якої лежить різниця окремих рис різних людей або ж особистісна цілісність)
7. Г.Оллпорт і Р. Кеттелом було розпочато розробку теорії, що отримала назву теорії рис. Її можна віднести до розряду психодинамічних, експериментальних, структурно-динамічних, що

охоплюють все життя людини і описують його як особистість в поняттях, що характеризують внутрішні, психологічні, властивості. Р. Кеттелу вдалося виявити 16 різних особистісних рис. Існує щонайменше 33 такі риси, які є необхідними і достатніми для повного психологічного опису особистості. В цілому ж в численних дослідженнях, виконаних до теперішнього часу в руслі теорії рис, стисло описані близько 200 таких рис.

Тема 5. Структура та спрямованість особистості у класичній і некласичній традиціях.

Основні поняття та категорії: структура та підструктура особистості, спрямованість особистості, емоції, почуття, раціональне, ірраціональне, пізнання, досвід, трансцендентне, трансцендентальна апперцепція, іманентне, феноменальне, онтологічне.

План

1. Структура особистості.
2. Спрямованість особистості. Потреби особистості. Актуалізація особистості.
3. Знання, вміння та навички. Досвід особистості.
4. Емоційна та пізнавальна сфера особистості.
5. Характер, здібності.

Контрольні питання

1. Біологічне та соціальне в особистості
2. Що таке спрямованість особистості?
3. Типове та індивідуальне в структурі особистості.
4. Як співвідносяться темперамент та характер
5. Як співвідносяться задатки, здібності, обдарованість, талант.
6. Філософський аспект трансцендентального «я»

Індивідуальні завдання

1. Порівняйте структуру особистості З. Фрейда та К. Юнга.
2. Дослідіть власні стійкі компоненти особистості.

3. Проаналізуйте філософські аспекти свідомості та самосвідомості.
4. Самооцінка та самоцінність особистості.
5. Виявіть переваги вчення Е. Берна про трансакційний аналіз особистості
6. Проаналізуйте працю В. Франкла «Людина в пошуках смислу».
7. Філософські аспекти теорії С. Гроффа. Трансперсональна психологія.
8. Підсумуйте знання про сутність та характерні риси постмодернової особистості.

Тема 6- 7. Особистість і трансцендентне. Трансцендентальне «Я»: філософський та психологічний аспект. Пошук смислів, призначення та наповненості буття.

Основні поняття та категорії: трансценденція, трансцендентальне, трансцендентальна аперцепція, іманентне, феноменальне, віра, довіра, цінності, смисли, призначення, покликання, наповненість.

План

- 1.Філософсько-психологічне наповнення феноменів трансценденція, трансцендентальне, трансцендентальна аперцепція, іманентне, феноменальне.
2. У людина у пошуку сенсу. Віктор Франкл про актуальність теми для сучасності.
- 3.Призначення та покликання.

Контрольні питання

1. Як ви розумієте поняття трансценденція, трансцендентальне, трансцендентальна аперцепція, іманентне, феноменальне.
2. Особистості у пошуках сенсу?
3. Цінності життя та пошук сенсу.

4. Як співвідносяться темперамент та характер
5. Як співвідносяться задатки, здібності, обдарованість, таланти.
6. Філософський аспект трансцендентального «я»

Індивідуальні завдання

4. Проаналізуйте структуру особистості З. Фрейда
5. Дослідіть стійкі компоненти особистості.
6. Філософські аспекти свідомості та самосвідомості.

Тема 8.

Особистість та соціальні спільноти

Основні поняття та категорії: особистість, спільноти, рід, нація, маси, натовп, комформізм, популізм, приналежність, співпричетність, вибір, відповідальність.

План

1. Особистість і спільноти. Культура приналежності.
2. Філософський, соціальний аспект суспільства та особистості.
3. Психологічний аспект приналежності та співпричетності.

Контрольні питання

1. І. Кант: трансцендентальне пізнання – не пізнання об'єктів, а пізнання того, як можливо пізнання а рїогї, тобто воно спрямоване на саме пізнання. Трансцендентне (в докантївській філософїї з цим терміном ототожнювалось і трансцендентальне) – фундаментальне філософське поняття, яке позначає те, що виходить на певні грані, межі, а також переступає їх, виходить за їхні межі.
2. Трансцендентальна апперцепція – судження «я мислю» супроводжує всі мої уявлення. Ця апперцепція є трансцендентальною єдністю самосвідомості. Метафора пустого екрану. Завдяки трансцендентальній єдності апперцепції багатоманїтність споглядань поєднується в поняття про об'єкт. Емпїричний і трансцендентальний рівні суб'єкта. Емпїричний: індивідуально-психологічні особливості

людини. Трансцендентальний: всезагальні визначення людини як такої. Трансцендентальне Я – це сутність, яка мислить в нас.

Індивідуальні завдання

1. Підготувати розгорнуту презентацію про дослідження в філософській традиції проблеми соціальних спільнот.
2. Натовп – неструктурована велика група, яка склалась стихійно, відрізняється високою емоційністю та складається з представників різних соціальних страт. Г. Лебон, Г. Тард, С. Московічі. Ворожість натовпу до особистості. Натовп і вождь. Вождь маніпулює натовпом, а натовп живить вождя енергією. Вождь як особистість.

Тема 9.

Соціальні спільноти. Приналежність. Цінності. Лідерство у часи невизначеності.

Основні категорії та поняття суспільство, культура, маси, конформізм, лідерство, зміни, невизначеність, стресостійкість.

План.

1. Крос-культурний аналіз історії розвитку спільнот.
2. Види людських спільнот.
3. Особистість та історія культури. Роль особистості у еволюційних та революційних трансформаціях.
4. Приналежність до спільноти.
5. Лідерство у часи змін та невизначеності.

Контрольні питання

1. Труднощі з визначенням нації. Б. Андерсон: «Уявлені спільноти». Позначка «ельф» у паспорті. Е. Сміт: східна і західна традиції в розумінні нації. Східна традиція: пріоритет «крові», історії, мови, культури. Західна традиція: пріоритет політичних і правових інститутів?

Проблемно-пошукові питання.

1. А. Рембо: «Я – це хтось інший». Чи зводиться зміст особистості до

соціального? Трансцендентальне в особистості є те, що виходить за межі соціального.

2. Е. Хоффер «Людина переконана» («По-справжньому віруюча»). Парадокс: по-справжньому віруюча людина має багато особистісних параметрів. Історію рухають не раціональні скептики, а по-справжньому віруючі фанатики.

Індивідуальні завдання

1. В історії філософії та соціальній філософії простежуємо ідею двох форм буття людини й суспільства: особистісної та знеособленої. Говорячи сучасною філософською мовою, проте у руслі думок Платона, онтологічний закон: пріоритет у суспільстві має належати індивідам особистісного рівня розвитку.

2. Ідея знеособленої й особистісної форми буття не пройшла повз міркування А. Августина. Свої уявлення про дві форми буття теолог узагальнив у символічних образах: град земний і град Божий. Законспектуйте основні відмінні світоглядні характеристики цих символічних образів.

4. Предметом дослідження П. Сорокіна була проблема: як знеособлену форму буття людини трансформувати в особистісну. Для її вирішення учений звертається до феномену любові й накреслює такі кроки: необхідно збільшити кількість апостолів любові, тобто особистостей, здатних бути її уособленням, творців любові серед філософів, учених, митців; навчити пересічну людину продукувати любов; створити соціальні та культурні інститути, які мають стати її продуцентами.

4. Е. Фромм формулює ознаки суспільства, розбудованого на принципах *мати* й *володіти і бути* : відсутність гуманізму, бо все розбудоване на економічній ефективності; загальна відчуженість і внутрішня пасивність людини; емоційна прив'язаність до неживого, байдужість до життя й відсутність благоговіння перед усім живим. Зазначені ознаки, які філософ інтегрує у твердженні: зникло особистісне спілкування.

5. Суттєвий внесок у розуміння причин кризи суспільного буття здійснив Римський Папа Іван-Павло Сучасне суспільство Іван-Павло II характеризує як далеке від вимог справедливості й, тим більше, від суспільної любові. Для характеристики змісту суспільного буття Понтифік використовує поняття Е. Фромма „мати” й „бути”. З боєм і тривогою Іван-Павло II зазначає, що сучасна людина більше орієнтується на „мати”, а не на „бути”, це призводить до того, що вона втрачає свою сутність. У цій драмі ніхто не може залишатися байдужим. Понтифік у дусі ідей Е. Муньє й Е. Фромма говорить про необхідність революційних змін у людській свідомості незалежно від ідеологічної орієнтації людини..

Додаткове завдання

Прореферуйте працю Хосе Ортеги-і-Гасета “Повстання мас” та дайте відповіді на питання:

- Що, на думку автора, є характерною рисою мас?
- Які головні тенденції виокремлює автор при характеристиці особистості?
- В чому проявляється негуманність мас?

Тема 10 -11.

Перспективи людини та особистості: від людини до пост-людини, від особистості до пост-особистості. Людина і цифрова культура. Антропологічні виміри війни.

Основні категорії та поняття: особистість – пост-особистість, креативне мислення, критичне мислення, трансгуманізм, постгуманізм, свобода, відповідальність.

План.

1. Можливості і загрози сучасних технологій для особистісної форми буття. Штучний інтелект і людина.
2. Особистість і природа людини.
3. Виклики війни та становище людини у сучасності. Людність.

Контрольні питання

1. Чи буде пост-людина особистістю. Особистість у цифровій культурі.
2. Філософські, релігійні та біологічні аспекти переходу від людини до пост-людини. Від особистості – до пост-особистості?
3. Труднощі з визначенням нації. Б. Андерсон: «Уявлені спільноти». Позначка «ельф» у паспорті. Е. Сміт: східна і західна традиції в розумінні нації. Східна традиція: пріоритет «крові», історії, мови, культури. Західна традиція: пріоритет політичних і правових інститутів.
5. Особистість і клас. Особистість і професійні групи. Особистість і розподіл праці: відчуження, професійний кретинізм. Особистість і релігійні спільноти. Особистість і церква, особистість і тоталітарна секта. Парадоксальність релігійного аспекту особистості: трансцендентальне Я і вузьколюбність фанатика.

Проблемно-пошукові питання

1. Трансгуманізм та постгуманізм: філософська мода чи адекватна відповідь на виклик сучасності?
2. Філософ П. Тейяр де Шарден про метафізичну відповідальність людини в процесі еволюції. Чи буде досягнута точка Омега?
3. В історії філософії та соціальній філософії простежуємо ідею двох форм буття людини й суспільства: особистісної та знеособленої. Говорячи сучасною філософською мовою, Платон сформулював онтологічний закон: пріоритет у суспільстві має належати індивідам особистісного рівня розвитку.
3. Французький філософ Е. Муньє критикує сучасне йому суспільство за його знеособленість і вважає, що людство охопив процес деградації. Основну тенденцію розвитку людської спільноти філософ вбачав у реалізації ідеї особистості, оскільки цінності людського буття рухаються в бік персоналізму. Під особистісним суспільством філософ розумів суспільство, у якому реалізується пріоритет особистості над матеріальними потребами. Чи Ви поділяєте думку французького філософа.

Індивідуальні завдання

1. У чому полягає суперечливість проблеми про соціалізацію і рефлексію як неявне протиріччя особистісного розвитку.
2. Глобалізація та мультикультуралізм. Як Ви розмежуєте ці два поняття? Яке місце особистості у глобалізованому світі. Яким, на вашу думку, є місце України у світі?
3. Як Ви розумієте міркування філософа неофрейдиста Е. Фромма про конформістську людину та власне і невласне мислення?
4. Чи погоджуєтеся з роздумами Е. Хоффера про засилля фанатичної свідомості як масового явища та критичного мислення як унікальності сьогодення?

Додаткове завдання

1. Підготуйте повідомлення про рефлексію як важливу властивість особистості.
2. Проаналізуйте сутність та особливості критичного мислення.
3. Дослідіть особливості критичного мислення як інтегративну властивість раціональності особистості. Когнітивні упередження.
4. Емоційний інтелект як умова взаєморозуміння у сучасній культурі.

4. Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та оціночні бали за їх виконання:

- письмові п'ятихвилинки за філософськими категоріями;
- оцінка за доповідь на семінарському занятті;
- поточне тестування після вивчення кожного змістовного модуля;
- оцінка за опрацювання першоджерел;
- модульні контрольні роботи;
- оцінка за самотійну роботу;
- підсумковий екзамен.

№ з/п	Види навчальної діяльності	Бал
1.	Відвідування лекційних занять	0,5 б. за 2 год.
2.	Відвідування семінарських занять	0,5 б. за 2 год.
3.	Доповідь на семінарському занятті	3 б. за 1 виступ
4.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	2 б. за 1 заняття
5.	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	3 б.
6.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	2 б.
7.	Підготовка мультимедійних презентацій до семінарських занять	3 б. за 1 тему
8.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	10 б.
9.	Участь у олімпіаді або в засіданні круглого столу	3 б.
10.	Підготовка есе по проблемі	5 б.
11.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції (в т. ч. в іншому вузі)	5-6 б.

12.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.
-----	--	------

Для діагностики знань використовують ЄКТС зі 100-бальною шкалою оцінювання.

5. Розподіл балів, що отримують студенти

Модуль 1 – поточне опитування та СРС					Модуль 2 – поточне опитування та СРС			Підсумковий модульний контроль	Сума (іспит)
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	40	100
6	7	10	7	7	10	10	3		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно обов'язковим повторним	3 не зараховано з обов'язковим повторним

	вивченням дисципліни	вивченням дисципліни
--	-------------------------	-------------------------

6.Рекомендована література

Базова

1. Арентд Г. Становище людини / пер. з англ. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
2. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світогляд. аналіз / 2-е вид. К. : Знання України, 2005. 580 с.
3. Губерський Л. В. Філософська антропологія / *Вибрані філософські праці*. Книга перша. Культура. Ідеологія. Особистість. К. : Центр учбової літератури, 2016. С. 377–398.
4. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / 2-е вид. К. : Знання України, 2011. 520 с.
5. Рікер П. Сам як інший / пер. із фр. ; вид. 2-е. К. : Дух і Літера, 2002. 458 с.
6. Сабадуха В. О. Гріхи посередньої людини, або Філософський аналіз причин людської деструктивності. *Практична філософія*. 2011. №1. С. 31–41.
7. Сабадуха В. О. Генеза теоретичних уявлень про особу та особистість в історії філософії. *Психологія і суспільство*. 2016. №4. С. 30–43.
8. Сенека Л. А. Моральні листи до Луцілія / пер. з лат. А. Содомори. Львів : Апріорі, 2017. 552 с.
9. Сковорода Г. С. Наркіс. Розмова про те: пізнай себе / Сковорода Г. С. *Твори: у 2 т.* К. : Обереги, 2005. Т.1. С. 15 –188.
10. Сковорода Г. С. Симфонія, названа книга Асхань, про пізнання самого себе / Сковорода Г. С. *Твори : у 2 т.* К. : Обереги, 2005. Т. 1. С. 196–262.
11. Фромм Е. Мати чи бути? / пер. з англ. К. : Укр. письменник, 2010. 222 с.
12. Фромм Э. Человек для себя. М. : Астрель, 2012. 320 с.

13. Юркевич П. Д. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого / Юркевич П. Д. *Вибране*. Переклад В. П. Недашківського; Упорядкування, переклад й примітки А. Г. Тихолаза. К. : Абрис, 1993. С. 73–114.
14. Ярошевский М. Г. История психологии / 3-е изд., дораб. М. : Мысль, 1985. 575 с.

Допоміжна

1. Андрущенко В., Губерський Л. Філософія як теорія та методологія розвитку освіти. К. : «МП Леся», 2012. 568 с.
2. Балл Г. Синтез егалітарності й елітарності в опрацюванні категорії «особистість» у гуманістичній психології та педагогії *Освіта для сучасності*: зб. наук. пр. / у 2 т. ; редкол.: В. Г. Кремень (голова) та ін. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Т.1. С. 187–195.
3. Горкгаймер М. Критика інструментального розуму / пер. з нім. К. : ППС-2000, 2006. 282 с.
4. Гусельцова М. С. Культурно-историческая психология: от классической – к постнеклассической картине мира. *Вопросы психологии*. 2003. № 1. С. 99–115.
5. Кларк Н. Бути – означає бути субстанцією-у-відношенні. *Досвід людської особи. Нариси з філософської антропології*. Львів : Свічадо, 2000. С. 307–332.
6. Кросбі Дж. Самість людської особи, як вона розкривається у моральній свідомості. *Досвід людської особи. Нариси з філософської антропології*. Львів : Свічадо, 2000. С. 29–50.
7. Сабадуха В. О. Ідея особистості в контексті принципів духовної ієрархії і рівності. *Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць* / Гол. ред.. В. М. Вашкевич. К. : Гілея, 2016. Вип. 115(12) С. 261–267.
8. Сабадуха В. О. Я-концепція філософа, або Протест проти постмодерної безвідповідальності філософії перед світом. *Практична філософія*. 2010. №1. С. 100–110.

9. Федорика Д. Онтологічний та екзистенційний виміри людської гідності. Досвід людської особи: Нариси з філософської антропології. Львів : Свічадо, 2000. С. 123–152.
10. Фрейд З. Психология масс и анализ человеческого «Я». *По ту сторону принципа удовольствия. Психология масс и анализ человеческого Я.* Харьков : Фолио, 2014. С. 138–286.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. www.periodicals.kazarin.ua
2. www.journals.pu.if.ua
3. www.psychpersonality.inf.ua
4. www.lib.iitta.gov.ua
5. www.pu.if.ua
6. www.ua.appsyjournal.com
7. www.scienceandeducation.pdpu.edu/ua
8. <http://problemps.kpnu.edu.ua> 7
9. www.dspace.nbu.gov.ua